

Sygn. akt I Ca 307/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

Sędziowie SSO Iwona Podwójniak

SSO Joanna Składowska

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2013 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa J. L.

przeciwko (...) SA w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli

z dnia 28 czerwca 2013 r. sygn. akt I C 83/13

1. oddała apelację;

2. zasądza od pozwanego (...) SA w W. na rzecz powoda J. L. 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I Ca 307/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 czerwca 2013 roku Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli w sprawie z powództwa J. L. przeciwko (...) S.A w W. o zadośćuczynienie zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 15 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 sierpnia 2010 roku do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

Ponadto Sąd I instancji zasądził na rzecz J. L. kwotę 750 zł z tytułu kosztów postępowania oraz nakazał zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądowi Rejonowego w Zduńskiej Woli kwotę 79,62 zł z tytułu niewykorzystanej zaliczki na wynagrodzenie biegłego.

Orzeczenie to zostało wydane w oparciu o ustalenia, których istotne elementy przedstawiają się następująco:

W dniu 1 czerwca 2003 roku w miejscowości R., kierujący samochodem osobowym marki O. (...) nr rej (...) J. B., podczas manewru skrętu w lewo doprowadził do zderzenia czołowo-bocznego z jadącym z przeciwka samochodem marki V. nr rej (...), kierowanym przez W. D., w wyniku czego G. L. poniosła śmierć.

Sąd ustalił, że właściciel samochodu marki O. (...) posiadał w pozwanym zakładzie ubezpieczeniowym polisę z tytułu ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, obejmującą okres, w jakim doszło do wypadku w następstwie którego śmierć poniosła G. L..

Zmarła miała w dacie śmierci czworo dzieci synów J. L., C. L., dwie córki W. i niepełnosprawną J.. Zdaniem Sądu była ona silnie związana ze swymi dziećmi, pomagała im, wspierała w trudnych sytuacjach życiowych. Opiekowała się szczególnie swą niepełnosprawną córką J.. Silna więź łączyła ją z synem J. i jego rodziną gdyż była z niego bardzo dumna. Po śmierci męża i syna A. ta więź jeszcze się wzmocniła. Powód mieszkał w Z. , lecz często odwiedzał rodzinny dom pomagając matce i rodzeństwu w bieżących pracach. W okresie letnim z całą rodziną spędzał u matki weekendy . W domu rodzinnym, gdzie mieszkała matka i dwójka rodzeństwa, koncentrowało się życie całej rodziny L.. Żona powoda i dzieci były równie silnie związane z G. L.. Dla dzieci powoda była to jedyna żyjąca babcia. rodziną syna J. spędzała wszystkie uroczystości rodzinne, święta. Matka dla powoda była bardzo ważną osobą w życiu. Bardzo ją kochał i szanował. Czerpał z jej mądrości życiowej. Radził się w każdej sprawie. Wspierała go także po śmierci ojca i brata.

Sąd ustalił, że śmierć matki była szczególnie traumatycznym przeżyciem dla J. L.. To on był przy jej śmierci, widział zdeformowane ciało wciśnięte pod fotel. Przeżycie to wywołało trwały ślad w jego psychice. Obraz ten powracał do niego podczas snu. Pomimo upływu czasu nie pogodził się ze śmiercią matki, nadal reaguje wzruszeniem na wspomnienie o niej. Występuje u niego przygnębienie, smutek, uczucie straty i osamotnienia, tęsknota za najbliższą mu osobą. Okresowo pojawiają się zaburzenia snu, płaczliwość. Doznał stresu pourazowego i reakcji żałoby po stracie bliskiej osoby. Odczuwa brak matki zarówno w sferze emocjonalnej jak i życia codziennego. Nic go nie cieszy, nie potrafi skoncentrować się na bieżących sprawach, wraca myślami do wspomnień o matce. Odwiedza jej grób kiedy tylko może. Korzystał w pomocy psychologa, cały czas zażywa leki uspokajające.

Powód cierpi na zaburzenia neurasteniczne i z tego powodu pozostaje pod opieką psychiatry. Śmierć matki nie wywołała u niego pogorszenia stanu zdrowia psychicznego i nie spowodowała konieczności wdrożenia dodatkowego leczenia. Nie stwierdzono także u powoda trwałego uszczerbku na zdrowiu, gdyż żałoba, której doświadczył nie nosi cech patologicznych.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli uznał, że pozwany ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną powodowi, związaną ze śmiercią osoby najbliższej na podstawie umowy ubezpieczenia zawartej z posiadaczem pojazdu, który spowodował wypadek oraz art. 822 kc, a także art. 4 ust. 1, art. 13 i art. 19 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152). Zdarzenie, które rodzi tę odpowiedzialność mieści się natomiast w dyspozycji art. 436 § 1 kc.

Sąd stwierdził na podstawie 448 § 1 kc w zw. z art. 24 § 1 kpc, że roszczenie powoda zasługuje na uwzględnienie i podlega uwzględnieniu. Zdaniem Sądu wejście w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. art. 446 § 4 k.c. nie oznacza, iż w przypadku śmierci spowodowanej czynem niedozwolonym sprzed tej daty najbliższym zmarłego nie przysługują roszczenia

o zadośćuczynienie przeciwko podmiotowi odpowiedzialnemu za szkodę. Przy takiej interpretacji sąd I instancji powołał się na orzeczenie Sądu Najwyższego, w którym ten przyjął, że żądanie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę

wywołaną przez śmierć osoby najbliższej ma podstawę prawną w świetle regulacji sprzed 3 sierpnia 2013 roku w art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c., ponieważ naruszenie dobra osobistego jest samą krzywdą.

W ocenie Sądu powód tracąc matkę odniósł ogromną krzywdę. Powód dowiódł ogromu bólu i cierpienia jakie go dotknęło, wskazał zmiany w sytuacji rodzinnej, osobistej i majątkowej wywołanej śmiercią G. L..

Mając na względzie powyższe w oparciu o powołane przepisy art. 448 § 1 k.c. w zw. z art. 24 § 1 kpc Sąd uznał, iż kwota 15.000 złotych stanowi rekompensatę dla straty J. L.. Uwzględniając okoliczności związane z faktem, iż śmierć matki dotknęła osobę dorosłą, dojrzałą emocjonalnie i niezależną od zmarłej oraz fakt, że powód posiada własną rodzinę Sąd uznał roszczenie w pozostałym zakresie za wygórowane i oddalił je.

Sąd, biorąc pod uwagę fakt, że w przypadku ubezpieczyciela termin na realizację świadczenia wynosi 30 dni od daty zgłoszenia szkody, a powód dochodził odsetek za okres od 20 sierpnia 2010 roku, tj. ponad miesiąc od wezwania do zapłaty zasądził odsetki ustawowe zgodnie z żądaniem.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc w zw. z § 6 ust. pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłaty za czynności adwokackie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (DZ.U Nr 163 poz.1348 z późn. zmianami) rozdzielając je proporcjonalnie do wyniku sprawy.

Powyższy wyrok pozwany zaskarżył w całości. W apelacji podniósł zarzuty:

1. naruszenia prawa materialnego tj. art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, poprzez błędną wykładnię - art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c., oraz art. 446 § 4 k.c. skutkującą obejściem prawa i wywołaniem skutków prawnych wbrew woli ustawodawcy
2. naruszenia prawa materialnego tj. art. 87 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez błędną wykładnię skutkującą uznaniem za źródło prawa - jego interpretacji - art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. dokonywanej przez Sądy, w sytuacji gdy materia ta jest jednoznacznie ujęta w prawie obowiązującym - art. 446 § 4 k.c.
3. naruszenia prawa materialnego poprzez błędną wykładnię, oraz niewłaściwe zastosowanie art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. wskutek uznania, iż zasadne jest dochodzenie zadośćuczynienia po śmierci członka rodziny, która miała miejsce przed datą 3 sierpnia 2008 roku
4. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 446 k.c. wskutek nie uznania, iż nowelizacja przepisu poprzez wprowadzenie § 4 stworzyła możliwość dochodzenia zadośćuczynienia po śmierci osoby bliskiej, jednakże wyłącznie w odniesieniu do okresu po wejściu unormowania tego w życie
5. naruszenie prawa materialnego tj. art. 448 k.c. - poprzez przyjęcie iż ma on zastosowanie w niniejszej sprawie, w sytuacji gdy funkcjonuje przepis szczególny w oparciu o który możliwe jest zasądzenie świadczenia.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z uwzględnieniem kosztów postępowania przed Sądem II instancji, jako kosztów procesu.

. W odpowiedzi na apelację powód wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego (...) S.A w W.
nie jest zasadna.

Za pozbawiony uzasadnionych podstaw należy uznać zarzut naruszenia art. 2 Konstytucji - naruszenie zasady prawidłowej legislacji wynikającej z zasady demokratycznego państwa prawnego – gdyż właśnie z trwale ukształtowanej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika podporządkowanie legislacji wymaganiom wynikającym z proceduralnych aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego, wyrażających się w ogólnej zasadzie zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz bezpieczeństwa prawnego.

Konstytucja gwarantuje bowiem każdemu równość i w tym zakresie ustawodawca jest związany dyrektywami płynącymi z konstytucyjnej zasady równości w związku z zasadą sprawiedliwości.

Sąd Okręgowy rozpoznający tę sprawę podziela pogląd Sądu Apelacyjnego w Warszawie zawarty w wyroku z dnia 19 czerwca 2013 r. I ACa 1270/12 (zobacz baza Portalu Orzeczeń Sądów Powszechnych dostępna pod adresem <http://orzeczenia.ms.gov.pl>), iż konstrukcje zawarte przez ustawodawcę w art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. oraz 446 § 4 k.c. są tożsame w skutkach, zaś to, co je odróżnia, to możliwość zastosowania, z uwagi na umiejscowienie deliktu na osi czasu. Przed dniem 3 sierpnia 2008 r. osoby spełniające przesłanki podmiotowe wynikające z art. 448 k.c. również korzystały z ochrony, jaką po tej dacie doprecyzowano w ramach art. 446 § 4 k.c. Odmienne ujęcie byłoby niedopuszczalne, jako niezgodne z rolą przyznaną przez ustawodawcę temu unormowaniu oraz braku oparcia w obowiązującym ówczesnie, porządku prawnym.

Jest to przy tym dobro własne członka rodziny naruszone śmiercią osoby bliskiej i za taką oceną przemawia dodatkowo art. 446 § 4 k.c., który zezwala obecnie na uzyskanie zadośćuczynienia od osoby odpowiedzialnej za śmierć osoby bliskiej bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek dodatkowych przesłanek, poza wymienionymi w tym przepisie, co oznacza, że w relacji do art. 448 k.c. ustawodawca poszerzył możliwość uzyskania zadośćuczynienia.

Nie powinno być natomiast uprawnione rozumowanie w ten sposób, że w dotychczasowym stanie prawnym art. 448 k.c. nie mógł stanowić podstawy przyznania zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Takie stwierdzenie oznaczałoby, że chwila, w której zaszło zdarzenie, będące źródłem szkody rozstrzygałaby definitywnie o istnieniu lub braku istnienia uprawnienia do uzyskania zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej, bez względu na rodzaj tej krzywdy, co byłoby trudne do zaakceptowania.

Sąd Rejonowy nie naruszył także art. 87 ust 1 Konstytucji, gdyż świadczenie pieniężne, które wypłaca ubezpieczyciel, jest ustalane według reguł rządzących cywilnym prawem odszkodowawczym. W związku z tym o rodzaju u wysokości świadczeń należnych od ubezpieczyciela decydują przepisy Kodeksu cywilnego, który pojęcie szkody ujmuje szeroko, jako obejmujące wszelkie uszczerbki - zarówno majątkowe, jak i niemajątkowe - i że krzywdę uważa się za niemajątkową postać szkody.

Dokonując równocześnie gramatycznej wykładni tekstu prawnego dotyczącego zakresu ubezpieczenia OC zwrócić należy uwagę na bezpośrednie powiązanie zdarzenia sprawczego z wyrządzoną ruchem pojazdu szkodą, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia, bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia, gdy co już wcześniej wskazano szkodę należy wyklądać w ujęciu cywilistycznym.

W takim wypadku osoba dochodząca zadośćuczynienia za spowodowanie śmierci osoby najbliższej nie jest poszkodowana jedynie pośrednio, albowiem ten sam czyn niedozwolony może wyrządzić szkodę (tu krzywdę) różnym osobom. Źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony, którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, gdy dla osób bliskich jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych (por. uchwała Sądu Najwyższego z 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11).

W kolejnej uchwale z 22 października 2010 r., III CZP 76/10 (OSNC Zb.D. 2011, Nr 13, poz. 42) Sąd Najwyższy wzmocnił tę argumentację podając, że skoro dobrem osobistym

w rozumieniu art. 23 k.c. jest kult pamięci osoby zmarłej, to - a fortiori - może nim być także więź między osobami żyjącymi i nie ma zatem przeszkód do uznania, że szczególna więź emocjonalna między członkami rodziny pozostaje pod ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. Poglądu tego nie można przy tym postrzegać jako nieuzasadnioną próbę kreowania nowej postaci dobra osobistego.

Jednocześnie dodanie art. 446 § 4 k.c. nie jest jedynie wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, lecz dokonania zmiany w ogólnej regule wynikającej z art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Niewątpliwie wzmacnia on także wykładnię art. 446 § 3 k.c. wiążącą funkcję tego przepisu wyłącznie z ochroną majątkową.

Konsekwencją takiego poglądu było też uznanie w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, iż dodanie art. 446 § 4 k.c. jest wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu. (por. uzasadnienie uchwały SN z 22 października 2010 r., III CZP 76/10, LEX 604152)

W nowszej judykaturze, odstąpiono bowiem od ujmowania krzywdy jako cierpienia z powodu utraty osoby bliskiej na rzecz koncepcji odrębnego dobra osobistego w postaci szczególnej emocjonalnej więzi rodzinnej pomiędzy osobami najbliższymi, podlegającego ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. oraz art. 448 k.c.

Obecnie jednolicie ukształtowane i utrwalone jest już w judykaturze Sądu Najwyższego stanowisko, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej mogło stanowić naruszenie dobra osobistego członków rodziny zmarłego w postaci szczególnej więzi rodzinnej i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c., jeżeli śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r.

Stąd nie doszło także do naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 448 kc.

W związku z powyższym, na mocy art. 385 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

O kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym Sąd II instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i art. 391 § 1 kpc oraz § 2 ust. 1 – 2; § 6 pkt 5 i § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002r. Nr 163, poz. 1349) i zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 1.200 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.